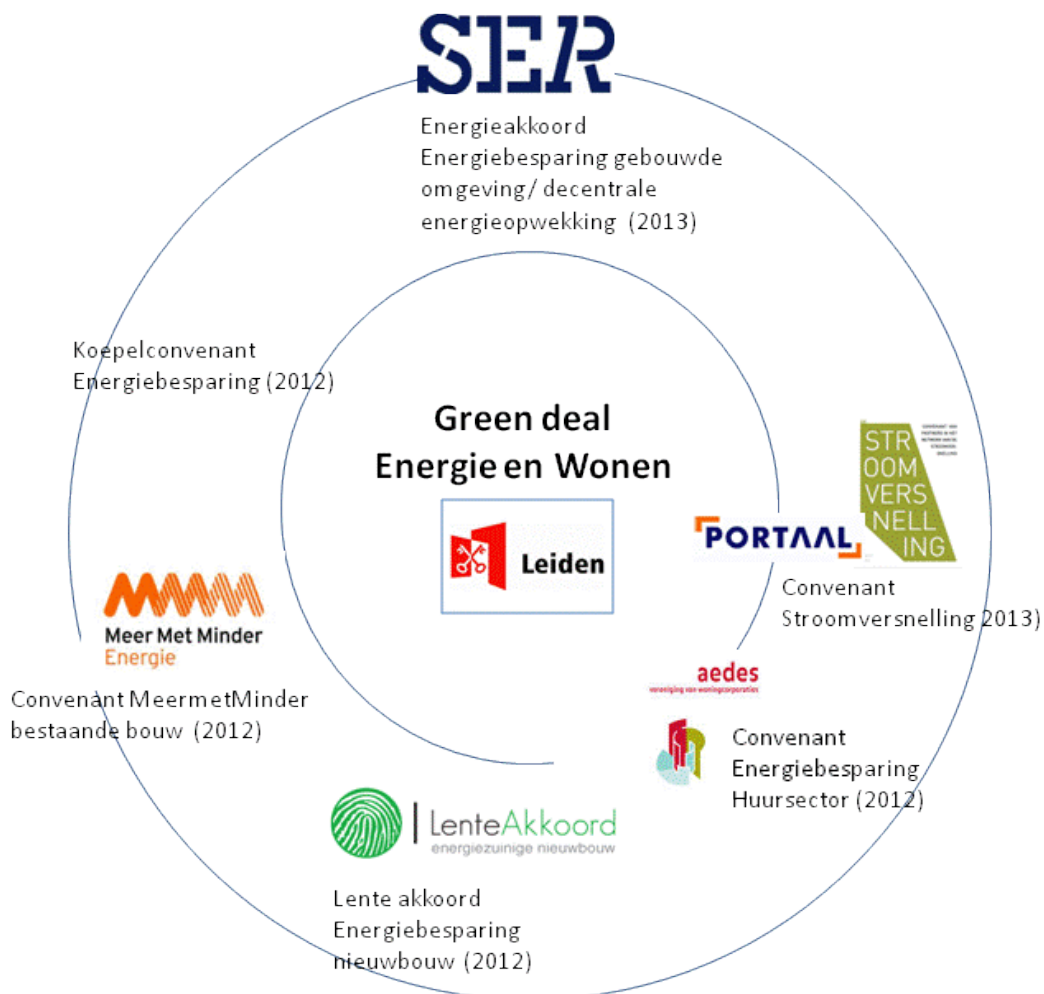

Achtergrondnotitie PROJECT Green Deal Energie Leiden

**Nationale beleidscontext: energie en energiebesparing gebouwde omgeving
Convenanten, Woonakkoord, SER energieakkoord**

intern document versie 24 juni 2014

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding motie Leidse Green deal	3
1.2	Doel van de notitie	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Nationale afspraken energiebesparing gebouwde omgeving.....	4
2.1	Afspraken tot 2013	4
2.2	Convenant Stroomversnelling 2013	8
2.3	SER energieakkoord 2013.....	9
3	SER energieakkoord: regelingen, fondsen en programma's	10
3.1	Nationaal energiebesparingfonds: goedkope leningen energiebesparing	10
3.2	Subsidie sociale huurwoningen: € 400 miljoen voor de periode 2014-2017	11
3.3	SER: afspraken over maatschappelijk vastgoed	12
3.4	SER: Ondersteuningsprogramma Energie voor gemeenten (VNG).....	13
3.5	SER Duurzame energieopwekking: collectieve zonprojecten:	14

1 Inleiding

1.1 Aanleiding motie Leidse Green deal

Op 10 oktober 2014 neemt de gemeenteraad van Leiden een motie aan waarin zij het college verzoekt om *binnen een jaar een Green Deal af te sluiten met zoveel mogelijk relevante partijen in de stad*. De Green Deal dient zich toe te spitsen op het thema energiebesparing en energieopwekking in de stad. De gemeente Leiden heeft de Omgevingsdienst West-Holland gevraagd om deze Green deal voor te bereiden. De omgevingsdienst werkt hiertoe samen met EnergiekLeiden. In overleg met de gemeente Leiden is besloten om de Green deal toe te spitsen op de gebouwde omgeving en toe te werken naar een Leidse Green deal 'wonen en energie'.

In de betreffende motie *Uitvoeringsbeleid Duurzaamheid fonds 1 Investeren in huis*¹ wordt verwezen naar het SER energie-akkoord van september 2013 en specifiek naar afspraken voor de sociale huursector. De Leidse gemeenteraad heeft interesse in de subsidiemogelijkheden voor de sociale huursector (€400 miljoen). Zij wil dat...

...door samenwerking met zoveel mogelijk relevante partijen in de stad aansluiting gezocht kan worden bij landelijke financieringsmiddelen, zoals de € 400 miljoen die uit het Energieakkoord beschikbaar komt voor energiebesparende maatregelen door verhuurders in de sociale huursector;

De subsidieregeling (€400 miljoen) is onderdeel van het SER energieakkoord en is een uitwerking van eerder gemaakte landelijke afspraken (convenanten, programma's en projecten) over 'energiebesparing in de gebouwde omgeving'.

Om goed zicht te hebben op kansen die deze nationale afspraken bieden, hebben we in de eerste verkenningsfase (stap I) de nationale beleidscontext in kaart gebracht. In deze notitie gaan we in op de relevante nationale afspraken.

1.2 Doel van de notitie

Deze (interne) notitie is bedoeld om de Omgevingsdienst West-Holland, de gemeente Leiden en EnergiekLeiden te informeren over het nationale beleid en de kansen die dit biedt voor Leiden. Het dient als basis voor de verdere uitwerking van de motie Green deal (in de volgende fasen).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan we stil bij de landelijke Convenanten energiebesparing gebouwde omgeving (2012), het Woonakkoord en het Convenant Stroomversnelling uit 2013. Deze afspraken zijn bevestigd en verder uitgewerkt in het SER energieakkoord van september 2013.

In hoofdstuk 3 geven we aandacht aan de regelingen van het meest recente nationale akkoord: het SER energieakkoord.

In de bijlage staan alle afspraken samengevat.

¹ motie *Uitvoeringsbeleid Duurzaamheid fonds 1 Investeren in huis*: <http://gemeente.leiden.nl/bestuur/bis-bestuurlijk-informatie-systeem/actie/gemeenteraad/datum/10102013/>

2 Nationale afspraken energiebesparing gebouwde omgeving

In dit hoofdstuk belichten we een serie nationale convenanten en afspraken die relevant zijn voor de Leidse Green deals voor de gebouwde omgeving.

2.1 Afspraken tot 2013

Tot 2013 zijn diverse afspraken gemaakt over het energiebesparingsbeleid voor de gebouwde omgeving tussen het Rijk, woningbouwcorporaties, de bouwsector, de installatiebranche, en andere partijen zijn vastgelegd in een serie nationale convenanten. Op rijksniveau is het ministerie van Binnenlandse Zaken, directie Bouwen en Wonen (voormalig VROM) verantwoordelijk.

Het gaat om vier convenanten voor de bestaande bouw, nieuwbouw en de huursector (sociaal en commercieel).

Eén koepelconvenant:

1. Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving² (2012)

en drie sector convenanten:

2. Lenteakkoord Energiebesparing Nieuwbouw (2009, herijking 2012)³
3. Convenant Energiebesparing Huursector 2012: herijking van het Convenant Energiebesparing Woningcorporatie uit 2009⁴
4. Convenant Meer met Minder: herijking van het Convenant Energiebesparing Bestaande Woningen en Gebouwen⁵

Deze zijn voor het eerst ondertekend in 2009 en geactualiseerd en aangescherpt in 2012⁶. In 2012 zijn de doelstellingen voor de huursector aangescherpt (zie overzichtstabel). Het nieuwe *Woonakkoord* uit 2013 bekrachtigt de doelstellingen uit vier eerdere convenanten⁷.

² Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving (juni 2012): <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/koepelconvenant-energiebesparing-gebouwde-omgeving.html>

³ Lenteakkoord energiebesparing nieuwbouw: <http://www.lente-akkoord.nl/>

⁴ Convenant Huursector (juni 2012): <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/convenant-huursector.html>

⁵ Convenant Meer met Minder (juni 2012):

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/convenant-energiebesparing-bestaande-woningen-en-gebouwen.html>

⁶ Zie RVO over convenanten: <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/woningbouw/beleidskader>. De convenanten uit 2012 zijn herijkingen van convenanten uit 2008.

⁷ Woonakkoord 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/woningmarkt/woonakkoord>

Convenant	Looptijd	Doelgroep	Doelstelling
Koepelconvenant	juli 2012 t/m 2020	Bestaande bouw en nieuwbouw (gehele GO)	energieverbruik terug te brengen van 617 PJ in 2008 naar 507 PJ in 2020 ¹
Herijking Lente-Akkoord Energiezuinige Nieuwbouw	2012 t/m 2015 (met intentie te verlengen tot 2020)	Nieuwbouw; woningen en utiliteiten	50% lager energieverbruik voor de gehele nieuwbouw, tevens energiereductie combineren met gebruikerswensen
Herijking Meer met Minder	juli 2012 t/m 2020	Bestaande bouw; woningen en utiliteiten	300.000 woningen en bestaande gebouwen verbeteren met 2 labelklassen (=20/30% energiezuiniger)
Herijking convenant huursector	juli 2012 t/m 2020	Bestaande en nieuwe corporatie-woningen	Aedes en Woonbond: gemiddelde EI naar 1,25 (gemiddeld label B) voor hele woningvoorraad in 2020. Vastgoedbelang: in 2020 80% van woningen minimaal label C.

Betrokken partijen zijn: Aedes (koepel van woningbouwcorporaties), VastgoedBelang⁸ en de Woonbond (huursector), Bouwend Nederland, Uneto-VNI, Neprom, Energienederland.

De uitvoering van deze afspraken krijgt vorm via een hele reeks nationale programma's en projecten die vervolgens lokaal worden ingevuld: Blok voor Blok (bestaande bouw)⁹, MeermetMinder (bestaande bouw)¹⁰, Gebieden EnergieNeutraal¹¹, Energiesprong¹², Huis vol Energie¹³, Energiehelden¹⁴,

Voorbeeld Blok voor Blok: grootschalige aanpak energiebesparing in de bestaande bouw. Veertien projecten met een kennis- en leertraject. Deze regeling zet in op gezamenlijke aanpak vanuit de markt. Per project is 350.000-500.000 beschikbaar gesteld. Samenwerking tussen marktpartijen, gemeenten, corporaties en provincies. Doel: minimaal 1.500 - 2.000 woningen energiezuiniger te maken¹⁵. Het rijk ondersteunt deze projecten met subsidie (deels Green deals). Voorbeelden: Green deals Groningen, Utrecht en Haarlem (zie verlagen). Er zijn geen Blok voor Blok projecten in Leiden.

Belangrijke instrumenten zijn:

Woonlastenwaarborg: Als uitwerking van het *Convenant Energiebesparing Corporatiesector* (2009) is de zogenaamde 'woonlastenwaarborg bij energiebesparing' ontwikkeld. "Aan de hand hiervan kunnen verhuurders en huurders met elkaar afspraken maken over de doorberekening van energiebesparende maatregelen in de huur. Deze waarborg geeft de huurders van een wooncomplex de zekerheid dat de woonlasten gemiddeld over het complex zullen dalen.

Uitgangspunt van de woonlastenwaarborg is dat het treffen van energiebesparende maatregelen in woningen mag leiden tot een redelijke huurverhoging, maar dat deze huurverhoging lager is dan de gemiddelde daling op de energierekening in het gehele wooncomplex. De daadwerkelijke besparing in het complex wordt na een jaar gemeten. Als de woonlasten gemiddeld op complexniveau niet gedaald zijn, vindt een eenmalige compensatie en herberekening van de huurverhoging plaats¹⁶.

⁸ Vastgoedbelang, Samen Energie besparen: <http://www.samenenergiebesparen.nl/index.php?nr=1>

⁹ Blok voor Blok: www.blokvoorblok.nl

¹⁰ Meer met Minder: www.meermetminder.nl

¹¹ www.gebiedenenergieneutraal.nl. Locatie Valkenburg: www.locatievalkenburg.nl

¹² <http://energiesprong.nl/>

¹³ Energiesprong/ Huis vol Energie: In Leiden actief: o.a Axel Moeltgens.

¹⁴ EnergieHelden www.energiehelden.nl. In Leiden actief: Mark Koene (Merenwijk)

¹⁵ Blok voor Blok: <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/blok-voor-blok>

¹⁶ Uit: Folder Woonlastenwaarborg bij energiebesparing, Aedes en Woonbond, mei 2009.

http://www.bespaarenergiemetdewoonbond.nl/art/uploads/Folder%20Woonlastenwaarborg%20Aedes%20en%20Woonbond_1246970996.pdf

Monitoring: Het convenant met de sociale huursector wordt gemonitord door Aedes met de *Sociale Huursector Audit en Evaluatie van Resultaten Energiebesparing (SHAERE)*. Deze database bevat energieprestatie gegevens van bijna 2 miljoen sociale huurwoningen¹⁷. Op 27 maart 2014 zijn de resultaten van 2013 openbaar gemaakt. Hieruit blijkt dat een extra impuls nodig is om de doelstellingen te behalen. Milieufederaties dringen erop aan dat er een monitor komt voor elke afzonderlijke corporatie¹⁸.

Ruim de helft van alle sociale huurwoningen heeft in 2013 een groen energielabel. Tegelijkertijd nam het aantal woningen met zonnepanelen met 75 procent toe. ... Ruim 67.000 huurwoningen van de 126 corporaties die in de energiebesparingsmonitor van 2013 zijn opgenomen, kregen het afgelopen jaar een hoger energielabel. Het aantal woningen met een A- en B-label steeg in 2013 ten opzichte van het voorgaande jaar met respectievelijk 29 en 13 procent. De meeste huurwoningen, bijna een derde van het totaal, hebben een C-label.

... Corporaties maakten de afgelopen twee jaar hun woningen energiezuiniger, maar om de doelstelling van het convenant te behalen moeten jaarlijks meer woningen worden aangepast.

Door de financiële situatie van corporaties en de verhuurdersheffing is het de vraag of zij de komende jaren voldoende kunnen investeren om de doelstellingen te halen. De stimuleringsubsidie van 400 miljoen euro die het Rijk ter beschikking stelt, kan bijdragen aan de gewenste versnelling. Dit is echter niet voldoende om het vertragende effect van de verhuurdersheffing te compenseren.

Chronologisch overzicht:

- 2002: Europese richtlijn energieprestatie gebouwen (energielabel, renovatie, energieneutraal bouwen)
- 2008: Besluit en regeling energieprestatie gebouwen (energielabel)
- 2008: 3 sector-convenanten energiebesparing: Lenteakkoord nieuwbouw, convenant huursector/woningcorporatie, Convenant MeermetMinder bestaande bouw
- 2011: Kabinetsprogramma "Plan van aanpak Energiebesparing gebouwde omgeving"
- 2012: Koepelconvenant energiebesparing gebouwde omgeving,
- 2012: Actualisatie 3 sector- convenanten
- 2012: Groene Groei deal (Rijk, natuurorganisaties, bedrijfsleven), Green Building deal (banken- en energiesector), @
- 2013: Woonakkoord (revolverend fonds)
- 2013: Convenant Stroom versnelling (woningcorporaties, bouwsector)
- 2013: SER energieakkoord: gebouwde omgeving (pijler 1): bekrachtiging doelen convenanten, aanvullende maatregelen.
- 2013/2014: uitwerking SER akkoord, convenanten

¹⁷ Monitoring huurconvenant. <http://www.aedes.nl/content/artikelen/bouwen-en-energie/energie-en-duurzaamheid/huurwoningen-steeds-energiezuiniger.xml>.

SHAERE geeft inzicht in onder andere het totale energieverbruik, CO₂-uitstoot, de gemiddelde Energie Index (EI) en het gemiddelde label van de deelnemende woningcorporaties. Om de voortgang in 2013 te meten zijn de gegevens gebruikt van de corporaties die zowel in 2012 als in 2013 gegevens aanleverden. Deze corporaties bezitten samen ruim een miljoen woningen.

¹⁸ StookjeRijk campagne: <http://stookjerijk.nl/2011/10/07/energiemonitor-aedes-laet-overall-besparing-zien/>

Betekenis voor Leiden:

Leiden heeft de landelijke doelstellingen uit het *Convenant Energiebesparing Woningcorporaties (2009)* voor de **sociale huursector** overgenomen in de *Prestatieafspraken Leiden 2009-2015*. Deze afspraken tussen de gemeente Leiden en de Leidse woningcorporaties¹⁹ zijn onderdeel van de *Woonvisie 'Stad van Ontdekkingen: wonen in Leiden'*²⁰. In februari 2013 is de *Nota Wonen herzien: Nota Wonen 2020: Leiden kijkt vooruit en pakt door (2013)*²¹. De doelstellingen van het 'herijkte' convenant uit 2012 zijn medio 2014 niet vertaald naar nieuwe Leidse prestatieafspraken. Wel is begin 2014 het proces gestart dat tot herziening van de afspraken moet leiden.

Voor de **bestaande bouw** hebben de nationale afspraken nog niet geleid tot specifiek Leidse doelstellingen en afspraken. Wel is een duurzaamheidsfonds geopend waaruit leningen en subsidies verstrekt kunnen worden voor energiebesparing in de bestaande bouw. Stichting MeermetMinder voert dit uit (aanbesteed door de gemeente Leiden)²².

Belanghebbenden: Gemeente (woonvisie, prestatieafspraken), woningcorporaties, Natuur en milieufederaties Zuid Holland (Stook je Rijk campagne)²³, MeermetMinder, EnergieLeiden (wijkacties), wijkinitiatieven²⁴, architecten – en bouwkundigen (o.a RAP).

¹⁹ Prestatieafspraken Leiden 2009-2015 (26 november 2009): Ons Doel, De Sleutels van Zijl en Vliet, Portaal, SLS Wonen en Ymere.
<http://gemeente.leiden.nl/projecten/wonen/prestatieafspraken-met-woningcorporaties/>

²⁰ Woonvisie 2005-2015(26 november 2009):

http://gemeente.leiden.nl/fileadmin/files/Projecten/Prestatieafspraken/Woonvisie_Leiden_01.pdf

²¹ Zie Leidse Milieuraad advies (28 september 2012): Gecombineerd advies over De Nota Wonen en de Energiebeleidsplannen van de Leidse Corporaties.

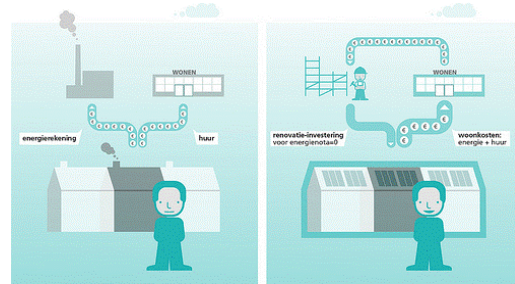
²² MeermetMinder: www.meermetminder.nl

²³ Natuur- en Milieufederatie Zuid Holland: http://www.milieufederatie.nl/NatuurenMilieuZuid-Holland/Nieuws/KlimaatenEnergie/Prestatieafspraken_energiebesparing_in_huursector_moeten_ambitieuzer.aspx

²⁴ In Leiden actief o.a Axel Moeltgens (Huis vol Energie). In Leiden actief: Mark Koene (Merenwijk)

2.2 Convenant Stroomversnelling 2013

In juni 2013 wordt een nieuw convenant - het *Convenant Stroomversnelling* - afgesloten tussen zes woningbouwcorporaties, vier bouwbedrijven en tien betrokken partijen. Deze partijen zetten in op een meer ambitieuze aanpak voor verbetering van de energieprestatie van bestaande bouw (renovatie) en nieuwbouw. Doel is realisatie van 111.000 nul-op-de-meter woningen, te beginnen bij 1000 eerste pilots.

Belangrijk nieuw instrument is een financieringsconstructie via de energierekening:

Financiering via de rekening: Het idee is dat huurders de energiekosten aan corporatie betalen (in plaats van aan het energiebedrijf). De huurder betaalt dan woonkosten: een combinatie van huur en energieservice. De corporaties kunnen deze vrijgekomen cashflow gebruiken om te investeren in duurzame renovatie. De toekomstige kostenbesparing op energie kan via de rekening vereffend worden met de investeringskosten. Voor huurders blijven de totale woonlasten gelijk. De bouwers leveren duurzaam gerenoveerde woningen zonder energiekosten. Er is aanpassing van de regelgeving nodig zodat corporaties de energiekosten kunnen innen. Daarnaast wordt onderzocht of salderen van duurzame energieopwekking op het niveau van een woningcomplex mogelijk is.

Betekenis voor Leiden:

Woningbouwcorporatie Portaal is een van de uitvoerende partijen in dit convenant. De Leidse corporatie Portaal neemt geen deel aan de pilot projecten. De Leidse Milieuraad wijst op de kansen van Stroomversnelling.

Belanghebbenden: woningbouwcorporatie Portaal, bouwsector (?), Leidse Milieuraad (advies)
(Contactpersoon landelijk bureau Stroomversnelling is: Arthur Lippes).

2.3 SER energieakkoord 2013

Het meeste recente nationale akkoord is het in september 2013 afgesloten *Energieakkoord voor duurzame groei* (SER 2013)²⁵. Hiermee verbinden ruim veertig organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, zich aan een serie doelstellingen op gebied van opwekking, besparing en financiering van de energietransitie.

Het SER akkoord (her)bevestigt de bestaande doelstellingen voor energiebesparing in de gebouwde omgeving van de bovenvermelde convenanten. In pijler 1 van het SER energieakkoord zijn de volgende doelen opgenomen:

- *de doelstellingen uit de Europese energie-efficiëntie richtlijn (EED), de herziening van de richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD) en de richtlijn Ecodesign;*
- *bestaande bouw: 300.000 bestaande woningen en andere gebouwen per jaar minimaal twee labelstappen laten maken;*
- *nieuwbouw: bijna-energie neutraal vanaf 2020 (en vanaf 2018 reeds voor overheidsgebouwen) conform de EPBD-richtlijn;*
- *huur: gemiddeld label B in de sociale verhuur en minimaal label C voor 80% van de particuliere verhuur in 2020.*

Het SER akkoord geeft daarnaast een extra impuls aan decentrale opwekking van hernieuwbare energie (pijler 3). Het doel is dat minimaal 1 miljoen huishoudens en MKB-bedrijven voor een substantieel deel via duurzame decentrale energie in hun eigen elektriciteitsvraag voorzien. Deze pijler is specifiek gericht op opwekking door de mensen zelf (huishoudens: zonnepanelen) en door coöperatieve initiatieven (grotere zon- en windprojecten). Voor coöperatieve opwekking is een speciale regeling – de ‘postcoderegeling – uitgewerkt (zie verder).

Het ministerie BZK licht de afspraken uit het SER akkoord en de betekenis voor de gebouwde omgeving nader toe in de kamerbrief ‘energiebesparing gebouwde omgeving en het Energieakkoord voor duurzame groei’ (november 2013)²⁶.

Bewoners, verhuurders en bedrijven zijn in principe zelf verantwoordelijk voor energiebesparing in hun woningen. Het Rijk draagt bij in de vorm van voorlichting en bewustwording, indicatieve energielabels, ontzorging en financieringsondersteuning in de vorm van een nationaal energiebesparingsfonds (€ 600 miljoen), de subsidie voor de huursector van belang (€ 400 miljoen) en een ondesteuningstructuur voor gemeenten (€ 15 miljoen). Daarnaast spant het rijk zich in om kennis die is opgedaan in lopende energiebesparingsprogramma’s te verspreiden (zoals Blok voor Blok, Energiesprong en Gebieden Energieneutraal).

Betekenis voor Leiden:

Zie hoofdstuk 3.

²⁵ SER energie akkoord voor duurzame groei (2013): <http://www.ser.nl/nl/publicaties/overige/2010-2019/2013/energieakkoord-duurzame-groei.aspx>

²⁶ Kamerbrief BZK: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/11/15/kamerbrief-over-energiebesparing-in-de-gebouwde-omgeving-en-het-energieakkoord-voor-duurzame-groei.html>

3 SER energieakkoord: regelingen, fondsen en programma's

In dit hoofdstuk staan we stil bij een aantal nieuwe regelingen die voortkomen uit het SER energieakkoord (en eerdere afspraken). Deze zijn van belang voor de Leidse Green deal en bieden kansen voor Leiden.

3.1 Nationaal energiebesparingsfonds: goedkope leningen energiebesparing

Er is een nationaal energiebesparingsfonds (revolverend fonds) in het leven geroepen voor goedkope financiering voor energiebesparing²⁷. In totaal zal dit € 600 miljoen bevatten, waarvan € 150 miljoen door het Rijk en de rest door private partijen bijeen is gebracht. Het fonds wordt beheerd door SVN.

- Per 31 december 2013 is het fonds geopend voor **particuliere eigenaar-bewoners**. Er is € 300 miljoen beschikbaar (€ 75 miljoen van het Rijk).

Medio 2014 zullen daarnaast ook de volgende fondsen openen:

- €300 miljoen voor **verhuurders**, woningcorporaties en private verhuurders van sociale huurwoningen. Dit fonds is bedoeld voor financiering van projecten met een hoog ambitieniveau (zoals de nul-op-de-meter woningen uit het Convenant Stroomversnelling)²⁸. (€75 miljoen van het Rijk en €225 miljoen cofinanciering).
- €35 miljoen voor **vve's** (extra bijdrage van het Rijk: Belastingplan 2014)

Nationaal Energiebesparingsfonds voor particuliere eigenaar-bewoners (per 31 december 2013):

- Leningen kunnen worden aangevraagd voor bedragen van 2.500 tot 25.000 euro.
- De looptijd van de leningen is 7 of 10 jaar, afhankelijk van de hoogte van de lening.
- De maatregelen waarvoor de leningen kunnen worden benut zijn: dak-, gevel- en vloerisolatie, hoog rendement (HR++) beglazing, energiezuinige kozijnen, deuren en gevelpanelen, warmtepompen, zonneboilers, zonnepanelen (voor een maximum percentage van het totale leningsbedrag), installaties voor warmteterugwinning, gelijkstroompompen, gelijkstroomventilatoren, vraaggestuurde ventilatie, HR-e ketels, (micro) warmtekrachtkoppelingen, en hoog rendementsketels.
- Ook de kosten van een maatwerkadvies voor energiebesparing kunnen in de lening worden meegenomen.
- De rente die de consument zal betalen voor de lening is afhankelijk van de renteschommelingen op de markt. Op basis van het huidige rentepeil zou de rente voor eigenaar-bewoners op leningen van het fonds tussen de **3 procent en 3,5 procent** per jaar bedragen.

Zie: <http://www.svn.nl/ToepassingThemas/Paginas/Het-Nationaal-Energiebespaarfonds.aspx>

Betekenis voor Leiden:

Inwoners van Leiden kunnen gebruik maken van het nationale energiebesparingsfonds. De gemeente Leiden heeft sinds 20 februari 2014 zelf ook een eigen duurzaamheidsfonds voor energiebesparing: *Fonds 1 'Investeren in thuis'* dat ook bedoeld is om verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te stimuleren. Een deel van het Leidse fonds is bedoeld voor subsidie, een deel voor goedkope leningen. Het is niet helemaal duidelijk hoe de Leidse duurzaamheidslening zich verhoudt tot het nationale energiebesparingsfonds. In andere gemeenten overweegt men om eigen fondsen te sluiten nu dat er een nationaal fonds is geopend²⁹.

Leidse Duurzaamheidsfonds: Subsidie: Het maximale subsidiebedrag is €1.000,-. Bestemd voor woningeigenaren én voor huurders (met toestemming van de verhuurder. Subsidie van 25% van de investeringskosten bij het aanbrengen van: dakisolatie, vloerisolatie, gevel- of spouwmuurisolatie,

²⁷ Zie Kamerbrief 19 oktober 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/10/19/kamerbrief-over-revolverend-fonds-energiebesparing-en-oprichting-stichting-nationaal-energiebespaarfonds.html>. SVN: www.svn.nl onder fondsen.

²⁸ <http://www.stroomversnelling.net/>

²⁹ Informatie Utrecht

isolatieglas, bodemisolatie en een zonneboiler. Voor het aanbrengen van één van onderstaande maatregelen krijgt u een vast bedrag: pelletkachel (€ 450,- subsidie) warmtepomp, warm water of combi. Lucht of bodem (€ 1.000,- subsidie).

Duurzaamheidslening: zeer gunstige rentetarief (3% lager dan het actuele, normaal geldende markttarief), minimaal leningbedrag van € 2.500,- en een maximaal leningbedrag tot €15.000 (alleen voor woningeigenaren).

Belanghebbenden: gemeente Leiden: DuurzaamLeiden is verantwoordelijk voor het verstrekken van de lening. EnergiekLeiden adviseert bewoners over de subsidiemogelijkheden in de wijkacties (maart 2014: Merenwijk). OmgevingsdienstWH (..).

3.2 Subsidie sociale huurwoningen: € 400 miljoen voor de periode 2014-2017

In het SER akkoord is afgesproken dat er voor 2014-2017 €400 miljoen beschikbaar komt voor investeringen in energiebesparing in sociale huurwoningen.

Het Rijk stelt in dat kader € 400 mln subsidie beschikbaar voor verhuurders in de sociale huursector ten behoeve van investeringen in energiebesparing voor de periode 2014-2017. Dit is dus voor woningcorporaties en particuliere verhuurders die onder de liberalisatiegrens verhuren. De € 400 mln komt ter beschikking van de verhuurders in 2018 en 2019 en wordt gedekt uit een tijdelijke verhoging van de energiebelasting [SER 2013]

De subsidie is bedoeld voor woningbouwcorporaties en verhuurders van sociale woningen en voor verbetering van woningen met lagere labels (D tm G). De maatregelen moeten leiden tot een verbetering van minimaal drie labelstappen (tot label B voor corporatiewoningen en label C voor particuliere verhuurders). Deze regeling ondersteunt de uitvoering van het *Convenant Energiebesparing Huursector* (2012).

De regeling is naar verwachting in de zomer 2014 gereed en wordt uitgewerkt door de convenant partners Aedes, VastgoedBelang en de Woonbond. Woningbouwcorporaties worden aangemoedigd om vroegtijdig te anticiperen op de subsidie. De corporaties/ verhuurders moeten de projecten zelf voorfinancieren en minimaal 70% zelf financieren. De middelen komen pas in 2018-2019 vrij en zijn afhankelijk van de bereikte resultaten (de energieprestatieverbetering). Corporaties kunnen korte leningen aangaan bij het Waarborgfonds Sociale Woningen (WSW)³⁰, particuliere verhuurders moeten lenen op de markt.

De Kamerbrief BZK (15 november 2013) meldt het volgende:

*De inzet is om een vast bedrag per woning beschikbaar te stellen met een maximum per aanvraag. Hierbij zou het uitgangspunt zijn dat de verhuurder **minimaal 70% van het investeringsbedrag zelf moet financieren**. De definitieve hoogte van dit percentage en het vaste bedrag per woning worden nog nader met de partijen verkend. Voor deze regeling zal gelden dat de aanvraag wordt behandeld op basis van het moment van binnenkomst. Als de regeling financieel is uitgeput wordt deze gesloten. Zowel de grote als de kleine renovatieprojecten als de grotere en kleinere verhuurders krijgen de mogelijkheid om een aanvraag in te dienen.*

De subsidie wordt berekend op basis van de te maken verbetering van de energieprestatie en niet op basis van (één of meer) maatregelen. Om de energieprestatie te kunnen beoordelen zal voor de start van de renovatie een actueel energieprestatiecertificaat van de woning beschikbaar moeten zijn. Na de renovatie zal opnieuw de energieprestatie worden vastgesteld voor de woning door een onafhankelijk adviseur. Op basis hiervan kan worden beoordeeld of de afgesproken energiebesparing is behaald en of men recht heeft op uitkeren van de subsidie.

... het monitoren van de regeling zal plaatsvinden op basis van de 'afgemelde' energieprestatie of wel de (gecertificeerde) labelsystematiek. Via steekproeven zal worden gecontroleerd of door de

³⁰ www.wsw.nl

verhuurder ook wordt uitgevoerd wat is beloofd bij de subsidieaanvraag. De subsidie wordt ingezet voor investeringen in energiebesparing waardoor de energielasten van huurders dalen, de woning verbetert en het wooncomfort voor de huurder zal toenemen. Mocht de betere energetische kwaliteit van een woning in een concreet geval leiden tot een huurverhoging, dan mogen daarbij de totale woonlasten niet hoger worden voor de huurder. Hiertoe zullen afspraken moeten worden gemaakt tussen de verhuurders en de zittende huurders. Bij voorkeur wordt dit geregeld via de Woonlastenwaarborg. Gekeken wordt of en hoe dit in de regeling kan worden meegenomen. ... De planning is de regeling rond de zomer van 2014 gereed te hebben. Er zal tijdig worden begonnen met heldere communicatie over de regeling, zodat de potentiële aanvragers zich hierop kunnen voorbereiden. Dit wordt samen met de betrokken partijen uitgevoerd.

Zie: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/stimuleringsregeling-energieprestatie-huursector-step>

Betekenis voor Leiden:

De Leidse gemeenteraad heeft bijzondere interesse in deze subsidieregeling (zoals blijkt uit de Green deal motie). Leidse woningbouwcorporaties kunnen van deze subsidiemogelijkheid gebruik maken. Op dit moment zijn deze zich aan het beraden op de kansen.

Belanghebbenden: gemeenten, woningbouwcorporaties, huurdersverenigingen, etc @pm

3.3 SER: afspraken over maatschappelijk vastgoed

In het SER akkoord zijn afspraken opgenomen over de energienormen van maatschappelijk vastgoed (waarvoor de gemeente verantwoordelijk is). Lokale overheden worden aangespoord om de Wet Milieubeheer steviger te gaan handhaven.

*SER akkoord: Voor alle vormen van **maatschappelijk en overig vastgoed** geldt dat er een **onafhankelijk expertisecentrum** komt ter ondersteuning en identificatie van de meest effectieve maatregelen op het terrein van energie-efficiëntie. Ook wordt de Wet milieubeheer (verplichting om energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder uit te voeren) door substantiële verbetering beter uitgevoerd en gehandhaafd, onder andere met behulp van concrete erkende maatregelenlijsten. Gemeenten en provincies (opdrachtgevers van de Regionale Uitvoeringsdiensten) geven prioriteit aan handhaving van de energiebesparingsverplichting in de Wet milieubeheer. Ten slotte wordt een pilot uitgevoerd gericht op continuering in 2016 met een zogenaamd 'EPK-systeem' (Energie Prestatie Kuring), waarbij dit systeem als effectieve hulp voor ondernemingen kan bijdragen aan de realisatie en handhaving van maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder, conform de Wet milieubeheer. In najaar 2015 wordt de werking op specifieke punten geëvalueerd. Bij de evaluatie door de partijen zal naast effectiviteit ook worden gezien of de EPK-pilot positief wordt ervaren door ondernemingen en overheid. Bij een positief resultaat voor beide wordt het EPK-systeem in 2016 ingevoerd in de sectoren waarvoor uit de pilot blijkt dat de EPK werkt.*

Betekenis voor Leiden:

Inventarisatie van gemeentelijk vastgoed afgerond in 2013³¹.

Belanghebbenden: gemeente Leiden/ afdeling vastgoed, sportinstellingen, ... @pm

³¹ Inventarisatie GreenSpread.

3.4 SER: Ondersteuningsprogramma Energie voor gemeenten (VNG)

Om gemeenten te ondersteunen bij de uitwerking van de maatregelen uit het SER akkoord is een ondersteuningstructuur voor gemeenten ingericht. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) neemt het voortouw.

SER akkoord: Voor het proces naar de “energieke samenleving” toe, wordt een ondersteuningsstructuur ontwikkeld waarbij, op basis van de specifieke situatie, op regionaal niveau facilitators worden ingezet. (...) De VNG neemt het voortouw om een voorstel voor het ondersteuningsaanbod uit te werken’

VNG heeft deze ondersteuningstructuur Energie inmiddels uitgewerkt in het *Ondersteuningsprogramma Energie 2014-2016*³². Gemeenten en bestuurders hebben op 20 maart 2014 een brief ontvangen³³. Het bestaat uit twee deelprogramma’s:

1. Deelprogramma gebouwde omgeving (particuliere woningeigenaren)
2. Deelprogramma bedrijven, huur- en vastgoedsector, mobiliteit en duurzame energieproductie

Het Ministerie BZK stelt €15 miljoen beschikbaar om een ondersteuningsstructuur op te zetten (alleen voor deelprogramma 1 over een periode van drie jaar). Dit geld is bedoeld voor ondersteuning van *regionale allianties bestaande uit gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven*. Daarbij benadrukt VNG (brief 20 maart) dat gemeenten zoveel mogelijk moeten aansluiten bij initiatieven vanuit de energieke samenleving. Regionale allianties kunnen een aanvraag indienen bij de VNG voor ondersteuning. Een gemeente moet de hoofdaanvrager zijn.

Deze regionale allianties werken toe naar rendabele businesscases voor de aanpak van energiebesparing en duurzame energieopwekking bij de particuliere woningeigenaar. Daarnaast zorgen zij voor een informatiepunt voor burgers, het zogenaamde Energieloket. Onder de vlag van een regionale alliantie ontstaan in de praktijk mogelijk lokale uitvoeringsallianties.

Betekenis voor Leiden:

Het ondersteuningsprogramma en de regionale allianties zijn zeer relevant met oog op de Green deal. Op welke wijze dit wordt ingevuld staat nu nog open.

Belanghebbenden: Omgevingsdienst West-Holland (digitaal energieloket Energie voor de Toekomst)³⁴, Gemeente Leiden (programma DuurzaamLeiden)³⁵, maatschappelijke energie-initiatieven (Energiek Leiden en partners zoals Stadslab, wijkinitiatieven, energie-initiatieven in de regio o.a Alphen a/d Rijn, Oegstgeest), Natuur- en milieuorganisatie Zuid-Holland: HIER opgewekt Service punt³⁶.

³² www.vng.nl/energie

³³ VNG, brief Ondersteuningsprogramma Energie, 20 maart 2014

http://www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/20140320_ledenbrief_ondersteuningsprogramma-energie.pdf.

VNG Ondersteuningsprogramma Energie: www.vng.nl/energie. Gesproken met programmamanager Lian Merckx (

³⁴ Omgevingdienst West-Holland/ Energie voor de Toekomst: www.energievoordetoekomst.nl. Contact: Rommie van Rossem, gesproken 26 maart 2014.

³⁵ DuurzaamLeiden: <http://gemeente.leiden.nl/index.php?id=7506>

³⁶ Natuur- en milieufederatie Zuid-Holland: http://www.milieufederatie.nl/NatuurenMilieuZuid-Holland/HierOpgewekt/Servicepunt_Hier_Opgewekt_Zuid_Holland.aspx

3.5 SER Duurzame energieopwekking: collectieve zonprojecten:

Het SER akkoord (pijler 3) wil een stevige impuls geven aan de stimulering van duurzame decentrale energieopwekking. Dit soort projecten zijn voornamelijk niet rendabel en behoeven ondersteuning via subsidie of een fiscale stimulering

Er is een speciale fiscale regeling in het leven geroepen om groepen omwonenden in staat te stellen om collectief hernieuwbare energie op te wekken, bijvoorbeeld op een nabijgelegen dak of grond.

Per 1 januari 2014 is de 'Verlaagd tarief Energiebelasting voor leden van een coöperatie of vereniging van eigenaren' van kracht geworden. Leden van een coöperatie of een VVE krijgen als ze meeinvesteren in een installatie in hun woonomgeving, een korting op de energiebelasting van 9,1 cent per kilowattuur (inclusief btw) voor hun aandeel in de opgewekte elektriciteit. Deze korting is voor tien jaar gegarandeerd. Voorwaarde is dat de leden binnen dezelfde of direct aangrenzende viercijferige postcode wonen³⁷.

Er bestaat interesse voor de regeling bij bewonersgroepen, VVE's, lokale energiecoöperaties, gemeenten, waterschappen, ontwikkelaars en energiebedrijven. Onderzocht wordt of een rendabele business case mogelijk is onder de gestelde voorwaarden. De eerste berichten zijn terughoudend: de business case is marginaal, de regeling is complex, er zijn vele onzekerheden en de risico's mogelijk groot. In Haarlem en Eindhoven zijn de eerste projecten van start gegaan³⁸.

Grotere zonnecentrales (> 15 kW) kunnen daarnaast ook gebruik maken van de subsidieregeling (SDE+)³⁹ en diverse investeringsaftrekregelingen (niet in combinatie met de postcoderoosregeling).

Op dit moment is er veel discussie over de fiscale regelgeving rond zonprojecten. Bepaalde constructies worden als gevolg van herziene interpretaties van de wetgeving door de verantwoordelijke ministeries van EZ en Financiën moeilijker gemaakt. Dit geldt in het bijzonder voor de populaire ontzorgingsconstructies waar een derde partij als eigenaar van de zonnecentrale, stroom verkoopt aan de gebruiker. Deze constructies zijn populair bij scholen, sportinstellingen, etc. Dit is ook relevant voor woningcorporaties die zonnepanelen plaatsen op hun woningen en eigenaar blijven van de panelen. Waar deze stroom voorheen was vrijgesteld van energiebelasting is er nu kans dat hier belasting over betaald moet gaan worden.

Betekenis voor Leiden:

Duurzame energieopwekking is een van de speerpunten van de Leidse *Duurzaamheidsagenda 2011-2014*. Er zijn geen speciale Leidse subsidieregelingen voor grootschalige zonprojecten.

Een aantal partijen in Leiden toont interesse in het opzetten van een postcoderoos-project (o.a. in aantal wijken, Hoogheemraadschap Rijnland). Het is niet bekend welke projecten gerealiseerd of gepland zijn.

Belanghebbenden: Waterschap (Hoogheemraadschap Rijnland), EnergiekLeiden (kennis, projecten), wijkinitiatieven (o.a. interesse in Nieuw Leyden). @pm

³⁷ HIER Opgewekt verlaagd tarief: <http://www.hieropgewekt.nl/dossiers/750/verlaagd-tarief>

³⁸ Burgerinitiatief DE Ramplaan (Haarlem): <http://deramplaan.nl/zonne-energie/fablohal/>
Energiecoöperatie Morgen Groene Energie: www.zonneparkeneindhoven.nl/, projectontwikkelaar Greenspread: CoopdeZon: <http://www.greenspread.nl/diensten/coopdezoon/>

³⁹ SDE+ 2014: <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/stimulering-duurzame-energieproductie-sde>

Overzicht documenten en websites:

Blok voor Blok: <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/blok-voor-blok>

BZK, Ministerie Binnenlandse Zaken, Kamerbrief 19 oktober 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/10/19/kamerbrief-over-revolutionerend-fonds-energiebesparing-en-oprichting-stichting-nationaal-energiebespaarfonds.html>.

BZK, Ministerie Binnenlandse Zaken, Kamerbrief 15 november 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/11/15/kamerbrief-over-energiebesparing-in-de-gebouwde-omgeving-en-het-energieakkoord-voor-duurzame-groei.html>

Convenanten energiebesparing in de gebouwde omgeving: Website RVO: <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/woningbouw/beleidskader>.

Convenant, Koepelconvenant Energiebesparing Gebouwde Omgeving (juni 2012): <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/koepelconvenant-energiebesparing-gebouwde-omgeving.html>

Convenant, Lenteakkoord energiebesparing nieuwbouw (2012): <http://www.lente-akkoord.nl/>

SVN, nationaal energiebesparingsfonds, duurzaamheidsleningen: www.svn.nl

Convenant Huursector (juni 2012): <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/convenant-huursector.html>

Convenant MeermetMinder - energiebesparing bestaande woningen en gebouwen (2012): www.meermetminder.nl en <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/convenanten/2012/06/28/convenant-energiebesparing-bestaande-woningen-en-gebouwen.html>

Convenant Stroomversnelling: www.stroomversnelling.net

Gebieden Energieneutraal (GEN): www.gebiedenenergieneutraal.nl. Locatie Valkenburg: www.locatievalkenburg.nl

Energiesprong: www.energiesprong.nl

EnergieHelden: www.energiehelden.nl. In Leiden actief: Mark Koene (Merenwijk)

Leiden, Gemeenteraad Leiden: motie *Uitvoeringsbeleid Duurzaamheid fonds 1 Investeren in huis*: <http://gemeente.leiden.nl/bestuur/bis-bestuurlijk-informatie-systeem/actie/gemeenteraad/datum/10102013/>

Leiden, Gemeente, DuurzaamLeiden: <http://gemeente.leiden.nl/index.php?id=7506>

Leidse Milieuraad advies (28 september 2012): Gecombineerd advies over De Nota Wonen en de Energiebeleidsplannen van de Leidse Corporaties, Aanbevelingen voor een bestuursakkoord (19 maart 2014). www.leidsemilieuraad.nl

Natuur- en Milieufederaties

- HIER opgewekt Service Punt: http://www.milieufederatie.nl/NatuurenMilieuZuid-Holland/HierOpgewekt/Servicepunt_Hier_Opgewekt_Zuid_Holland.aspx
- Stook je Rijk campagne (woningbouwcorporaties): http://www.milieufederatie.nl/NatuurenMilieuZuid-Holland/Nieuws/KlimaatenEnergie/Prestatieafspraken_energiebesparing_in_huursector_moeten_ambitieuzer.aspx

Omgevingdienst West-Holland/ Energie voor de Toekomst www.energievoordetoekomst.nl

SER energie akkoord voor duurzame groei (2013): <http://www.ser.nl/nl/publicaties/overige/2010-2019/2013/energieakkoord-duurzame-groei.aspx>

Vastgoedbelang, Samen Energie besparen: <http://www.samenenergiebesparen.nl/index.php?nr=1>

VNG, brief Ondersteuningsprogramma Energie, 20 maart 2014 http://www.vng.nl/files/vng/brieven/2014/20140320_ledenbrief_ondersteuningsprogramma-energie.pdf

VNG, Ondersteuningsprogramma Energie, www.vng.nl/energie

Woonakkoord 2013: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/woningmarkt/woonakkoord>

Woonlastenwaarborg bij energiebesparing, mei 2009.

Overzicht: landelijke afspraken , programma's, projecten

Convenant	Datum	Looptijd	sector	doelstellingen	Middelen/ maatregelen	Vertaling Leiden
Koepelconvenant	2012	2012-2020	Bestaande bouw, nieuwbouw, sociale huursector, particuliere huursector	Energieverbruik van 617 in 2008 naar 507 PJ in 2020		
(Herijking) Lenteakkoord Energiezuinig nieuwbouw	2012/ 2009	2012-2015	Nieuwbouw	50% lager energieverbruik voor gehele nieuwbouw, tevens energiereductie combineren met gebruikerswensen		
(Herijking) meermetMinder	2012/ 2009	2012-2020	Bestaande bouw	300.000 woningen en bestaande gebouwen verbeteren met 2 labelklassen (= 20/30% energiezuiniger)		
Convenant woningcorporatie	2009	2009-	Sociale huursector	Aedes: 20% besparing op gasverbruik 2008-2018. Additionele besparing van 24PJ tov referentieramingen 2008-2020. Nieuwbouw 50% minder energie in 2015 tov (standaard) gebouwgebonden energieverbruik.	Woonlasten waarborg van uit (financiering van maatregelen uit huurverhoging). Monitoring Aedes SHAERE	Prestatieafspraken 2009-2015 op basis convenant 2009.
Herijking Convenant Huursector	2012	2012-2020		Aedes en Woonbond: Gemiddeld energieindex naar 1,25 (gemiddeld label B) voor de hele woningvoorraad in 2020. 33% besparing <u>gebouwgebonden</u> energieverbruik. Vastgoedbelang: in 2020 80% van		Niet overgenomen (actualisering beoogd 2014)

				woningen minimaal label C.		
Convenant Stroomversnelling	2013	Onbekend?		111.000 woningen Nul-op-de meter	Financiering via de energierekening.	Portaal (landelijk kantoor) is medeondertekenaar; niet actief in Leiden
Woonakkoord	2013					
SER energieakkoord Pijler 1: energiebesparing gebouwde omgeving	2013	2013-2020	Bestaande bouw, sociale huursector, particuliere huursector nieuwbouw	<p>Doelstellingen uit de Europese energie-efficiëntie richtlijn (EED), de herziening van de richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD) en de richtlijn Ecodesign.</p> <p>Bestaande bouw: 300.000 bestaande woningen en andere gebouwen per jaar minimaal twee labelstappen laten maken;</p> <p>Nieuwbouw: bijna-energie neutraal vanaf 2020 (en vanaf 2018 reeds voor overheidsgebouwen) conform de EPBD-richtlijn;</p> <p>Huur: gemiddeld label B in de sociale verhuur en minimaal label C voor 80% van de particuliere verhuur in 2020.</p>	<p>Nationaal energiebesparingsfonds 2013: woningeigenaren 2014: verhuurders, vve's</p> <p>Subsidie huursector (€400 miljoen) Per 2014</p> <p>VNG Ondersteuningsprogramma energie voor gemeenten (€15 miljoen)</p>	<p>Nog niet in Leiden.</p> <p>Gedeeltelijke overlap duurzaamheidslening voor woningeigenaren.</p>
SER energieakkoord Pijler 3: duurzame decentrale energieproductie						

Overzicht Projecten

Blok voor Blok			Bestaande bouw particulieren en huursector	Grootschalige aanpak particuliere woningbouw Lokale consortia marktpartijen, gemeenten, corporaties en provincies	14 projecten (Amersfoort, Amsterdam (Ymere), Beda, Deventer, Eindhoven, Harenberg, Tilburg, Utrecht, Den Bosch, Haarlem, Rotterdam	Geen projecten.